

Efter volden? Hverdagsliv og familieliv blandt børn og mødre på krisecenter

Afhandlingen blev forsvaret 16. april 2021

Sofie Henze-Pedersen

Ph.d., Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Ph.d.-afhandlingen »Efter volden?« undersøger, hvordan børn og deres mødre oplever og praktiserer hverdags- og familieliv på et dansk krisecenter. Gennem en etnografisk tilgang udforsker afhandlingen de intime praksisser, der udspiller sig bag krisecenterets fire vægge. Krisecenterets institutionaliserede og semi-offentlige miljø danner rammen og bliver en strukturerende mekanisme for hverdagen og familielivet her. Med et særligt fokus på praksisser belyser afhandlingen, hvordan barndom og familie 'gøres' i disse institutionelle rammer. Det sker med afsæt i teorier fra barndomssociologien (se fx James, Jenks, & Prout, 1998; Rasmussen, 2004), familiesociologien (se fx Finch, 2007; Morgan, 1996, 2011) og den levede oplevelse af vold (se fx Das, 2007; Das & Kleinman, 2000).

Baggrunden for afhandlingen er, at omkring 1.900 børn og 2.000 kvinder hvert år flytter på krisecenter i Danmark. Med flytningen sker der samtidig et opbrud af det kendte hverdagsliv og familieliv, da barnet og moren flytter

væk fra deres kendte rammer og voldsudøveren – som i de fleste tilfælde er barnets biologiske far, men ellers morens nye partner. Med flytningen mister barnet og moren deres kendte omgivelser og deres kendte hverdagsrutiner. De flytter ind i et nyt og ukendt miljø, hvor der bor andre personer, som de ikke kender. Barnet bliver måske nødt til at skifte børnehave eller skole, og tidshorizonten for disse opbrud og forandringer er uden en kendt slutdato. I takt med at hverdagen og familielivet bliver brudt op, så skal det finde nogle nye og alternative former i den nye kontekst, som krisecenteret sætter rammen for. Det åbner samtidig et vindue, hvorigennem det bliver muligt at forstå hverdagsliv og familieliv, da disse netop bliver genstand for genforhandling i de nye institutionelle rammer.

Hverdags- og familielivet på krisecenteret er blevet udforsket gennem en etnografisk tilgang. Denne tilgang har bestået af 8 måneders etnografisk feltarbejde på et krisecenter samt interview med børn. Etnografi er usædvanlig i studier om vold i de nære relationer. Tidligere forskning har primært benyttet interview, og ofte har disse interview ikke været med børnene selv. Den etnografiske tilgang har i denne afhandling gjort det muligt at generere 'dybe beskrivelser' af livet på krisecenteret, hvilket gør det muligt at placere børnenes og mødrenes oplevelser og praksisser i konteksten af hverdagslivet på krisecenteret samt udforske forandringer i disse over tid. Dette har bidraget med viden om, hvordan hverdagsaktiviteter og familiepraksisser blev formet af den kontekst, som de udfoldede sig i.

Afhandlingen består af fire artikler, der hver belyser, hvordan børnene og mødrene praktiserer hverdagsliv og familierelationer, mens de bor på krisecenter. De fire artikler bygger på hinanden, hvor den første udforsker, hvordan barndom er konstrueret, oplevet og praktiseret i hverdagen på krisecenteret, før de to næste artikler kigger på et specifikt aspekt af hverdagen – nemlig familielivet. Den anden artikel undersøger således, hvordan mødre og børn 'gør' familie i krisecenterets semi-offentlige rum, mens den tredje artikel undersøger, hvordan børnene oplever og praktiserer deres forældrerelationer efter at være flyttet på krisecenter. Endelig tager den fjerde artikel udgangspunkt i et af fundene fra den tredje artikel, som viser, hvordan voldens usynlige tilstedeværelse kan påvirke relationen mellem mor og barn, og undersøger, hvordan vold kan fortsætte med at være en del af mødrenes hverdagsliv på trods af fraværet af den voldelige partner.

På tværs af analyserne i de fire artikler bidrager afhandlingen med nye empiriske indsigter omkring familier, der bor på krisecenter. For det første viser afhandlingen, at oplevelsen af et krisecenterophold ikke kan begrænses til et fokus på krisecenteret i sig selv. Flytningen medfører et opbrud af hverdagen og familielivet, som kan få betydning for oplevelser og praksisser på krisecenteret. Dette sker, da børnene og mødrene skal navigere i de nye institutionelle og fælles omgivelser, mens de gennemgår en proces, hvor familien forandres og er til forhandling. Dette kan medføre skabelsen af nye familie-

praksisser og måder at forstå familien på, samtidig med at tidligere oplevelser med vold kan fortsætte med at have en tilstedeværelse, som kan få betydning for hverdagslivet og familierelationer på krisecenteret. På den måde er livet på et krisecenter viklet sammen med andre begivenheder uden for krisecenteret, hvilket understreger betydningen af at have fokus på konteksten. For det andet giver afhandlingen mere specifikt ny empirisk viden om børn på krisecenter og bidrager dermed til den begrænsede mængde forskning om børn på krisecenter, og særligt deres handlinger i konteksten af vold i hjemmet. Analysen går tæt på de praksisser, der udspiller sig inden for krisecenterets fire vægge, og viser, hvordan børnene anvender forskellige strategier til at navigere og tage kontrol over det meget voksen-kontrollerede miljø på krisecenteret. Selvom børn har fået en stærkere position som klienter, så er et krisecenter stadig et 'voksnet sted', hvilket kan få betydning for den måde, børnene tilegner sig og oplever stedet. For det tredje viser afhandlingen, hvordan børnene praktiserer (omstridte) familierelationer og skaber deres egne måder at 'gøre' familie på under vanskelige omstændigheder, men afhandlingen illustrerer også børnenes afhængighed af voksne til at forstå og navigere i deres egen og familiens situation i en tid præget af opbrud, usikkerhed og familieforandringer.

Ud over at give indsigt i livet på et krisecenter, så sætter afhandlingen analytisk fokus på børn som sociale aktører. Børn er sociale aktører, som er aktive i skabelsen af deres egen livsverden, hvilket sker gennem et samspil med andre omkring dem (Prout & James, 2015). På krisecenteret handlede deres praksisser dog ikke kun om dem selv, men også om andre på krisecenteret, og de forhandlede deres egne 'pladser' i relation til de forskellige aktører, der udgjorde hverdagslivet her. Derudover så viser afhandlingen, at mens børnene og deres mødre boede på krisecenteret, deltog de i forskellige former for familiepraksisser og forhandlinger af (omstridte) familierelationer – både i relation til hinanden og under påvirkning af de fysiske, relationelle og kulturelle kontekster, som de udspillede sig i. Dette skabte forskellige muligheder og begrænsninger for at 'gøre' familie, hvilket understreger betydningen af at gå ud over familien og placere familiepraksisser i en bredere kontekst. Endelig viser afhandlingen, hvordan daglige aktiviteter og familiepraksisser fandt sted med volden som baggrund. Selvom den voldelige partner og/eller far ikke længere var en del af konteksten for hverdagslivet, så kunne tidligere voldshandlinger fortsætte med at trænge ind i livet på krisecenteret. Det illustrerer, hvordan vold kan blive udstrakt i tid, hvilket kalder på en tilgang, der ikke blot forstår vold som afgrænsede begivenheder, hændelser eller handlinger, men også forstår vold som et tidsligt fænomen. På den måde er vold ikke kun et fænomen, som bryder hverdagen, men også et fænomen, som kan have en fortsat tilstedeværelse og blive en del af hverdagen – også efter at de voldelige handlinger i sig selv har fundet sted.

Referencer

- Das, V. (2007). *Life and Words. Violence and the Descent into the Ordinary*. Berkeley: University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520939530>
- Das, V., & Kleinman, A. (2000). Introduction. I V. Das, A. Kleinman, M. Ramphele, & P. Reynolds (red.), *Violence and Subjectivity* (1-18). Los Angeles: University of California Press.
- Finch, J. (2007). Displaying Families. *Sociology*, 41(1), 65-81. <https://doi.org/10.1177/0038038507072284>
- James, A., Jenks, C., & Prout, A. (1998). *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.
- Morgan, D.H.J. (1996). *Family Connections: An Introduction to Family Studies*. Cambridge: Polity Press.
- Morgan, D.H.J. (2011). *Rethinking Family Practices*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230304680>
- Prout, A., & James, A. (2015). A new paradigm for the sociology of childhood? I A. James & A. Prout (red.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood* (s. 6-28). Oxon: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315745008-2>
- Rasmussen, K. (2004). Places for Children – Children's Places. *Childhood*, 11(2), 155-173. <https://doi.org/10.1177/0907568204043053>